

Пропозиції та зауваження Асоціації "Індустріальний Телевізійний Комітет" до проекту закону «Про державну мову та мови національних меншин в Україні» № 4222

від 17.03.2009, автор: н.д. Гнаткевич Ю.В.

Даним законопроектом пропонується зобов'язати мовити державні та приватні електронні засоби масової інформації виключно українською мовою (ч. 1 ст. 35 Проекту закону).

Винятки передбачені лише для тих електронних засобів масової інформації, що обслуговують потреби національних меншин (тобто для регіональних). Для таких мовників передбачаються наступні квоти:

- загальний час трансляцій українською мовою має бути не меншим 75% з 12 год. до 24 год.

- та не менше 90% від 24 год. до 12 год.

Крім того, передбачено, що «у виділений, згідно законодавства, час трансляції мовами національних меншин необхідно давати попередження, що трансляція відбувається на замовлення відповідного національно-культурного товариства або національної меншини. У всіх інших випадках ведучі програм телебачення загальнонаціональних каналів повинні вести телепрограми в ефірі виключно державною мовою» (ч. 3 ст. 35 Проекту закону).

Дані положення, пропоновані законопроектом суперечать як ряду міжнародних норм так і діючому законодавству України. А саме не відповідають: Європейській конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі - Європейська конвенція) та Рамковій конвенції про захист національних меншин (далі – Рамкова конвенція).

Згідно ст. 10 Європейської конвенції: «Кожна людина має право на свободу виявлення поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів.

Згідно ст. 9 Рамкової конвенції: «Сторони зобов'язуються визнати, що право на свободу виявлення поглядів кожної особи, яка належить до національної меншини, включає свободу дотримуватися своїх поглядів та одержувати і поширювати інформацію та ідеї мовою своєї національної меншини без втручання держави і незалежно від кордонів. Сторони забезпечують, в рамках своїх правових систем, щоб особи, які належать до національної меншини, не дискримінувалися у їхньому доступі до засобів масової інформації».

На нашу думку, не можуть бути прийнятними норми законопроекту, котрі вимагають виключного користування державною мовою на національному рівні та обмеженого користування мовою національних меншин на регіональному, оскільки людей, які віднесені до категорії національних меншин практично позбавляють права отримувати інформацію, від загальнонаціонального мовника, доступною йому мовою.

Вважаємо, що повинен бути баланс стосовно інформації, що поширюється для такої категорії населення. І такий баланс в принципі визначений в ст. 10 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» - спеціальному законі, який регулює діяльність електронних засобів масової інформації, в тому числі і в частині вживання мов.

Чинне законодавство в сфері вживання мов в діяльності засобів масової інформації повністю відповідає ст. 10 Конституції України, більше того Основний Закон держави чітко визначає, що «в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України». Пропоновані законопроектом зміни повністю нівелюють дане положення Конституції України.

У підтримці та розвитку національної самоідентифікації національних меншин особливу роль відіграє доступ до теле- й радіопередач рідною мовою, натомість законопроектом пропонується позбавити їх такого

права, гарантованого Конституцією України. У будь-якому разі, згідно з принципом недискримінації, держава не має права перешкоджати доступу національних меншин до інформації лише на підставі мови спілкування.

Прийняття даного проекту закону суперечитиме ст. 10 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», норми якого є спеціальними та пріоритетними, оскільки не суперечать Конституції України та міжнародним стандартам. На сьогодні чинна редакція ст. 10 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначає, що:

1. *Телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою.*
2. *Мовлення на певні регіони може здійснюватися також мовою національних меншин, що компактно проживають на даній території.*

Дані положення повністю відповідають ст. 10 Конституції України.

3. *Якщо мова оригіналу (або дублювання) фільму та/чи іншої програми (передачі) не є українською, такі фільми та/чи програми (передачі) транслюються за умови звукового дублювання їх державною мовою.*

Закон України «Про кінематографію» в ст. 14 теж визначає обов'язок для телерадіоорганізацій дублювати або озвучувати чи субтитрувати державною мовою (чи мовами національних меншин) іноземні фільми перед розповсюдженням їх в Україні. Як бачимо, на відміну від проекту закону, який передбачає повну заборону для загальнонаціональних мовників мовити іншою, крім державної мови, чинне законодавство чітко визначає ті вимоги, які необхідно виконати телерадіоорганізаціям, щоб не порушувати мовне законодавство.

Слід сказати, що для загальнонаціональних телерадіоорганізацій пріоритетними є вимоги про 75% мовлення на добу українською мовою та умови ліцензії (ч.4,ч.6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»). Так, якщо у ліцензії телеканалу передбачено нижчий аніж 75 відсоток мовлення, то вона має право мовити відповідно до ліцензії, оскільки ця норма є спеціальною, а також відповідно до прикінцевих положень Закону України «Про телебачення і радіомовлення» усі ліцензії видані до набрання чинності цим законом продовжують діяти до закінчення строку, який у них визначено. При прийнятті даного законопроекту залишається незрозумілим, що робити з квотою мовлення в 75% та з квотами, які нижче як 75%, але передбачені ліцензією на мовлення та діють до закінчення її строку.

Крім того, у більшості мовників немає 100% продукту власного виробництва, але цього не вимагає ні Закон України «Про телебачення і радіомовлення» ні Закон України «Про кінематографію». Так чи інакше, але жодна телекомпанія не зможе забезпечити 100% українську мову в ефірі - все це призведе до накладання штрафних санкцій з боку контролюючих органів, та до гальмування розвитку телекомпаній в цілому.

В сучасних кризових умовах телеіндустрія потребує підтримки та протекціонізму з боку держави, а не прийняття законів, які створюють перешкоди для нормального функціонування електронних засобів масової інформації. Адже кризові явища в Україні спровокували значне падіння темпів розвитку медійної галузі.

Щодо мови реклами (ст. 39 Проекту закону) - тут теж слід відмітити неузгодженість з чинним законодавством. Проектом зазначено, що *«рекламні ролики на телебаченні і радіо виконуються лише державною мовою»*.

Якщо проаналізувати чинне законодавство то виходить наступне:

Ст. 6 Закону України «Про рекламу» визначає, що застосування мови у рекламі здійснюється відповідно до законодавства України про мови, а знаки для товарів і послуг наводяться у рекламі у тому

вигляді, в якому їм надана правова охорона в Україні відповідно до законодавства, зокрема статті 6 quinquies Паризької конвенції про охорону промислової власності».

В ст. 35 Закону України «Про мови» зазначено, що мова реклами повинна бути українською. Поряд з текстом, викладеним українською мовою, може бути вміщено його переклад іншою мовою.

Підсумовуючи вище викладене можна зазначити, що:

- даний законопроект є недосконалим, логічно необґрунтованим та таким, що не відповідає міжнародним нормам та суперечить діючому законодавству України в сфері телерадіомовлення;
- порушує права національних меншин на доступ до інформації;
- створює додаткові, не передбачені чинним законодавством обмеження для загальнонаціональних мовників.

Просимо Членів профільного Комітету Верховної Ради України в галузі телерадіомовлення посприяти недопущенню прийняття даного законопроекту Верховною Радою України.